

Vojtěch Hrdlička, Vývoj valdsaského kláštera od jeho založení do r. 1420 ve vztahu k českým panovníkům a cisterciáckému řádu, Praha 2016

Obsáhlá práce je věnována zajímavému cisterciáckému klášteru Waldsassen/Valdsasy, který stojí v těsné blízkosti hranic českého Chebska s bavorskou Horní Falcí a ve středověku měl s Čechami a českými panovníky řadu kontaktů. Vojtěch Hrdlička se zabývá právě středověkou etapou vývoje kláštera. Využil rozsáhlé spektrum pramenů (diplomatické i narativní povahy), otištěných v různých edicích, nebo přístupných digitálně. Již v jejich shromáždění je obdivuhodný kus práce, která je motivována patrným velkým zájmem o téma i odpovídajícími znalostmi. Z literatury se opíral především o práce týkající se cisterciáckých klášterů a zvláště pak zkoumaného Waldsassenu. Trochu jsem postrádala literaturu k Chebsku a městu Cheb, která je v podstatě zastoupena pouze díly F. Kubů.

Svou bakalářskou práci autor rozdělil do pěti kapitol. Po úvodu s vytčeným badatelským záměrem zařadil dostatečně podrobný rozbor použitých pramenů, včetně sdělení o jejich dostupnosti. Následující část tvoří přehled použité literatury. Dále autor sledoval osud Waldsassenu a jeho opatů v podstatě chronologickém výkladu, s výjimkou páté kapitoly, věnované speciálně vztahům kláštera směrem do Čech.

Třetí kapitola (*Založení kláštera a vznik konventu*) představuje podrobné uvedení do problematiky, a to jak z hlediska vzniku cisterciáckého řádu a jeho šíření, tak z hlediska lokace a okolností fundace Waldsassenu. Autor se snažil vyrovnat se složitými – posuzováno z našeho pohledu – majetkovými a právními poměry v Severní marce neboli v Nordgau, kde zaujal přední místo rod Vohburků. Někdy se mi zdají popisované vztahy méně srozumitelné, respektive nejasně deklarovaný rozdíl mezi pravomocemi úřední povahy a skutečnou držbou statků. Jasněji mohlo být formulováno postavení Vohburků po roce 1149, stejně jako pojem ministeriálská vláda v Severní marce (s. 46 n); a jen na okraj: ministerialita a léno není totéž, jak by se někdy na základě textu zdálo. Není mi jasné, proč autor zařadil mezi ministeriálské rody (bez nějakého vysvětlení) lankrabata z Leuchtenberga a hrabata ze Sulzbachu (těžko by se Gertruda ze Sulzbachu mohla stát manželkou Konráda III. a její sestra Berta ženou byzantského císaře Manuela I.). Trochu nešťastná a nejasná je formulace „*hotové jmění (?), tedy majetky, které mu (tj. klášteru) přinášely čistý zisk a nemusely být nijak více spravovány nad obecný rámec majetkové držby*“ (s. 60). Důvody založení kláštera Děpoltem III. autor vidí v jeho zbožnosti i v důvodech ekonomických, což odpovídá charakteru fundací. Na druhé straně ale uvádí, že se Děpolt vzdal jakýchkoliv nároků vůči klášteru (s. 64), nicméně následně mluví o patronátu Vohburků nad klášterem (s. 68). A opět jen na okraj: vysvěcení kostela v roce založení se mi zdá nepravděpodobné; pronájem půdy nemusí být založen na lenním principu (s. 58/59).

Autor časově plynule navázal čtvrtou kapitolou, v níž postihl „vnější (?) a vnitřní vývoj kláštera“ vůči říši do nástupu Karla IV. Tady mi chybí vysvětlení vztahu „Stiftlandu“

k Chebsku, nebo zmínka o tom, že vlastně nevíme, co vše „původní“ Chebsko zahrnovalo.¹ Jestliže Vohburkové převedli patronát roku 1149 na Štaufy, znamenalo to větší připoutání kláštera a jeho zboží k Chebsku nebo teprve počátek těchto těsnějších vazeb, převedených roku 1322 na českého krále jako držitele chebské zástavy? Pak by se lépe vysvětlovala i existence klášterního domu v Chebu a také smysl, ať již skutečné nebo domnělé, listiny Fridricha II. z 1215/ 1216, v níž vyjímá Waldsassen i jeho poddané ze soudních pravomocí chebského soudce a města (s. 93 n). Asi bych tolik nezdůrazňovala germanizaci na základě toponym. Řada vesnic a tutěž i jejich jmen vznikla až v procese tzv. kolonizace, u těch starších by bylo třeba dohledávat nejstarší podobu (Leonberg se skutečně dříve jmenoval Limberk? – tabulka na s. 106).² Myslím, že o příslušnosti Lub k českému knížectví/ království není třeba pochybovat.

Za velmi přínosné považuji shromáždění informací o opatech kláštera, které jsou rozptýlené v textu (zvědavý dotaz: Jak opat František podpořil Lucemburky ve sporu s Ludvíkem kvůli Markétě Maultasch?). Stejně tak je záslužné zamyšlení nad legendami o založení, jež autor podrobil obsahové kritice.

Poslední kapitola je zaměřena na vztah kláštera k českým panovníkům. Jen několik drobných dotazů: Je rozdíl mezi újezdem na Sedlecku, který Vladislav II. daroval Waldsassenu, a Luby (s. 153)? Waldassen byl vůči Čechům zřejmě nejbližší cisterciácký klášter, proto asi jeho filiace Sedlce. Nesouvisel zájem posledních Přemyslovců o klášter s Chebskem, které získal jak Přemysl II., tak Václava II.? Ostatně tato vazba je patrná i po předání Chebska Janu Lucemburskému (1322), který vzal vzápětí klášter pod svou ochranu. Velmi zajímavé je vyzdvižení vztahů mezi králem a opatem Františkem, většinou velmi kritizovaným, stejně jako připomínka závěti královny Elišky, na niž upozornila Z. Hledíková.

Všechny uvedené poznámky však nejsou míněny jako výtky. Svědčí pouze o kvalitě práce, která vede ke kladení dalších otázek. Vojtěch Hrdlička se s nelehkým úkolem vyrovnal velmi dobře, rozsahem i obsahem výrazně přesáhl kritéria kladená na bakalářské práce. Proto ji ráda doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

Praha 31. ledna 2016

prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

oponentka

¹ Ze starších děl by mohly být užitečné práce od Heriberta Sturma, *Historischer Atlas von Bayern. Teil Altbayern. Tirschenreuth*. München 1970, či jeho dějiny Chebu.

² Mohl by se inspirovat nejen u A. Profouse, ale též např. v pracích Ernst Schwarz, *Volkstumsgeschichte der Sudetenländer 1 (Böhmen)*; Týž, *Sprache und Siedlung in Nordostbayern (Erlanger Beiträge zur Sprache und Kunstwissenschaft 4)*. Nürnberg 1960.